
Vědci po auditu

Vědci po auditu

27.4.2011, rubrika: Odpor, strana: 38, autor: Filip Pospíšil

Jak se daří akademickým aktivistům

Iniciativa Věda žije! uspořádala v roce svého vzniku několik velkých demonstrací proti „tunelování české vědy“. Kam toto akademické sdružení od té doby došlo a kam bude dál směřovat?

Druhá průběžná zpráva Mezinárodního auditu vědy, výzkumu a inovace, kterou zveřejnilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) 18. dubna 2011, dává v řadě bodů za pravdu nespokojencům mezi českými vědci, kteří kritizují současný stav hodnocení vědy a vývoje u nás. Od roku 2009 především mladí akademici založili spolek Věda žije!, o jehož aktivitách jsme už několikrát informovali (například v článku Rozdělení vzdělanci, A2 č. 7/2010).

Onen audit, zpracovaný konsorciem vedeným společností Technopolis z Velké Británie, v podstatě potvrzuje argumenty oponentů současného systému sdružených do Věda žije! a konstatuje, že stávající systém hodnocení vědy u nás je nevhodný, že Rada pro vědu, vývoj a inovace má příliš široké pravomoci a malé kapacity i odpovědnost. Přesto veřejné protesty proti uplatňovanému systému spíše slábnou. Aktivisté se nyní orientují převážně na pořádání veřejných debat či na kuloární jednání.

Zatím poslední akcí, na níž zástupci iniciativy formulovali své výhrady, byla prezentace na osmé schůzi parlamentního Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu, konané 24. února. Tři zástupci iniciativy se zde pokusili představit problém hodnocení a financování vědy v širší a obecnější perspektivě. Kromě vstřícného přijetí ze strany poslanců však setkání konkrétnější výsledky nepřineslo. „Poslanci se nám přiznali, že důkladnější vhled do problematiky vědy nemají. Snažili jsme se jim proto ukázat jen ty nejzávažnější problémy,“ hodnotí setkání jeden z vystupujících, Martin Krummholz. Vědci však poslancům nepředložili žádné konkrétní návrhy na řešení současné situace.

Z náměstí do sálu

Po uspořádání prvotních demonstrací, jako například 25. srpna 2009, kdy se náměstí Jana Palacha v Praze pod heslem Stop tunelování české vědy a kultury! sešlo na tisíc lidí, nebo happeningu z 20. října 2009, kdy za přítomnosti asi sto padesáti lidí na Piazzettě u Národního divadla probíhalo parodické vážení vědy na velkých dřevěných vahách, se aktivisté začali soustřeďovat hlavně na detailnější ohledávání nedostatků současného systému, na vzájemnou koordinaci a vyjasňování stanovisek. Loni uspořádali diskuse Věda ve společnosti, Vize pro českou vědu, Výzkum a inovace. Spojenci, či rivalové a v letošním lednu pak Metodika hodnocení výsledků výzkumu a Perspektivy technických věd.

Důvodů, proč protestující vědci přešli od exteriérových akcí k interiérovým a především na vědeckou komunitu zaměřeným akcím, je zřejmě několik. Nikoliv nepodstatným faktorem je skutečnost, že zájem veřejnosti i médií o opakované protesty slábl. „Ta poslední demonstrace už nebyla tak razantní a refl exe v médiích už nebyla tak velká,“ přiznává Krummholz.

Rozpory; autocenzura

Dalším důvodem může být snaha o odstranění rozporů, které se záhy objevily především mezi vědci působícími v Akademii věd ČR nebo v institucích s ní spojených a zástupci či představiteli vysokých škol. Někteří z tábora akademiků začali obviňovat představitele vysokých škol, že jsou příliš vstřícní vůči zájmům průmyslníků a nebojují proti riziku, že podstatná část státních peněz na vědu bude přesunuta do privátní sféry. Proti těmto obviněním se představitelé vysokých škol ohradili (viz rozhovor s rektorem Masarykovy univerzity a předsedou České konference rektorů Petrem Fialou Dohoda s průmyslem ne -existovala v A2 č. 11/2010), rozpory mezi skupinami vědců a zástupci vysokých škol však přetrvávají. Ve snaze o jejich odstranění se lidé z Věda žije! dvakrát sešli s akademickou radou Akademie věd, setkali se s rektorem Karlovy univerzity i s předsedou Konference rektorů a s představiteli studentské komory. Některé

své akce pak iniciativa přímo koordinuje s nezávislou iniciativou pedagogů. Zatímco se během diskusních stolů i při neformálních schůzkách u piva zdá, že kritika současného systému mezi vědci z různých pracovišť převládá (mnoho z nich navíc zároveň působí jak na vysoké škole, tak i v Akademii), v oficiálních stanoviscích i v důraznosti, s níž jsou veřejně prosazována, lze najít stále podstatné rozdíly.

Podle Krummholze je jedním z důvodů tohoto stavu autocenzura vysokoškolských pracovníků. „Vysoké školy v současné době a v současných poměrech nejsou už zdaleka tak svobodné, jako bývaly. V Akademii věd je svobodné prostředí, kde je možné polemizovat s kýmkoliv i napříč institucí a nehrozí vám riziko, že za váš názor, který není v souladu s názorem nadřízeného, byste byl postihován. Na vysokých školách to tak není. Lidé se tam už teď víc bojí a pokud dojde naplnění záměr nového zákona o vysokých školách [viz s. 35 – pozn. red.], o své akademické svobody přijdou úplně,“ tvrdí zástupce iniciativy Věda žije!. A přidává konkrétní příklad tlaku na pedagogy: „Do loňského podzimu jsem působil na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Dvakrát tam v té době rektorovi univerzity volala ministryně Miroslava Kopicová ohledně mého angažmá v této iniciativě. To si na Akademii věd neumím přestavit,“ uvádí Krummholz.

Ještě živěji!

Za této situace se akademičtí aktivisté pokoušejí především udržet v běhu jimi podněcenou diskusi odborníků a ovlivnit ty, kteří mají na starosti přípravu nového systému hodnocení vědy. Plánují k tomu využít mimo jiné i v úvodu zmiňovanou druhou průběžnou zprávu mezinárodního auditu Technopolis. Na připravovanou diskusi o Národní politice VVI chtějí, podobně jako na lednové diskuse, přizvat i členy pracovní skupiny, jež pod vedením náměstka ministra školství Jana Kouckého vytváří novou metodiku hodnocení vědy. Její zavedení do provozu se však nedá čekat dříve než za několik let. Představitelé iniciativy stále doufají, že současný systém, kterému řada akademiků přezdívá kafemlejek, bude zrušen ještě dřív. Výsledky posledního auditu ale bez další aktivizace vědců samy o sobě změnu nepřinesou.